

דגם תשובות — תלמוד: דינים בהעמקה ומבוא לתושבע"פ, מס' 006382, קיץ תש"ף

הערה למעריך: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחן.

פרק ראשון

על הנבחן לענות על שלוש שאלות: על שאלה 1 (חובה), ועל שתיים מן השאלות 2-4.

1. מבוא לתורה שבעל פה

- א. (1)** התלמוד הירושלמי נחתם בטבריה, ומפני כבודה של ירושלים הוא נקרא "ירושלמי".
- (2)** תקופת הסבוראים הייתה לאחר תקופת האמוראים (המאה השישית עד המאה השביעית). הסבוראים נקראו כך מפני שהסבירו את ההוראות וההלכות בתלמוד. (עמ' 12-13)
- ב. (1)** הרב מאיר שפירא, ראש ישיבת "חכמי לובלין". כשבע שנים וחצי.
- (2)** פרק יומי בתנ"ך, משנה יומית, הלכה יומית, רמב"ם יומי. [הערה למעריך: על התלמיד לציין מפעל נוסף אחד.] (עמ' 17)
- ג.** רבי עקיבא למד מפסוק ["אלה מועדי ה'... אשר תקראו אתם"] שקביעת המועדות היא בסמכות בית דין ["בין בזמן בין שלא בזמן, אין לי מועדות אלא אלו"].
- רבי דוסא בן הרכינס הוסיף שכך הוא בכל עניין, ושלכל בית דין בדורו יש סמכות כבית דינו של משה ויש לקבל את הכרעותיו גם אם הן לא נראות לנו נכונות.
- [הערה למעריך: על התלמיד לכתוב נימוק של אחד מן החכמים.] (עמ' 23-24)

2. הלכות תפילין — סימן כ"ה

- א. (1)** כי מעלין בקודש.
- (2)** — אם פגע בתפילין תחילה.
- אם כעת יש לו רק תפילין.
- [הערה למעריך: על התלמיד לציין מקרה אחד.] (שו"ע ורמ"א, סעיף א')
- ב. (1)** כי צריך לקרב את הברכה לעשיית המצווה ככל האפשר, והקשירה היא המצווה.
- (2)** יברך כל זמן שהתפילין עליו, כי על מצווה שנמשכת אפשר לברך בדיעבד כל זמן שהיא נמשכת. (סעיף ח', ומ"ב ס"ק כ"ה-כ"ו)

3. הלכות תפילין — סימן כ"ה

- א. (1)** לדעת השו"ע והרמ"א — צריך לחזור ולברך.
- (2)** לדעת השו"ע — צריך לחזור ולברך, ולדעת הרמ"א — אינו מברך. (סעיף י"ב, ומ"ב ס"ק מ"ג; מ"ז)
- ב.** על פי השו"ע — לאחר קדושת ובה לציון.
- על פי דברי הקבלה שהביא הרמ"א — לאחר קדיש יתום. (סעיף י"ג)

4. הלכות שבת

- א. — מלאכה דומה בתכלית לאב המלאכה, אבל הפעולה היא בגוף אחר. דוגמה: המשקה זרעים [שתכליתו להצמיח את הזרעים, אבל הפעולה נעשית במים ולא בזרעים].
- מלאכה דומה בפעולה אבל לא בתכלית.
- דוגמה: הטוחן מתכת [הפעולה דומה לטחינת גרעינים אבל התכלית שונה].
- מלאכה שעשה אותה כדרכה, אבל שינה מאופן הפעולה כפי שנעשה במשכן. דוגמה: מחתך ירק דק דק בסכין [ולא במטחנה כפי שעשו במשכן בטחינת הסממנים].
- [הערה למערך: על התלמיד לכתוב שתי דרכים, ולכל אחת מהן דוגמה אחת.]
- (סעיף ז', עמ' 166)
- ב. עצם עשיית המלאכה — המדליק נר חייב גם אם הנר כבה מייד. תוצאת עשיית המלאכה — המניח קדרה על האש חייב רק אם התבשיל שבקדרה הגיע לפחות לשליש בישול, אבל אם הסיר את הקדרה מן האש קודם לכן פטור.
- (סעיף ט', עמ' 167)

פרק שני

על הנבחן לענות על שש מן השאלות 5-11.

5. תפילה בציבור

- א. (1) כי בתפילת הציבור יש קידוש השם ברבים.
- (2) כי תפילת הציבור מתקבלת אפילו אם אינה הגונה כל כך, ותפילת היחיד בודקים אם מגיע לו שתפילתו תתקבל.
- (עמ' 42)
- ב. כאשר אינו יכול לכוון את הכוונה ההכרחית כדי לצאת ידי חובה — רשאי להתפלל ביחידות; כאשר אינו יכול לכוון את הכוונה שאינה הכרחית — עליו להתפלל בציבור (עמ' 42).
- ג. שירות ביחידה מובחרת הוא מצווה חשובה, והעוסק במצווה פטור ממצווה אחרת (של תפילה בציבור) (עמ' 43).

6. זהירות בדרכים

- א. (1) הורג בשגגה והעלמה גמורה – גולה לעיר מקלט.
- הורג בשגגה והשגגה קרובה לאונס – פטור מגלות.
- הורג בשגגה והשגגה קרובה לזדון – אינו גולה.
- (2) כי הוא פושע וקרוב למזיד וכהורג בידיים הוא, והורג בידיים אינו עולה לדוכן [לקבל גם: "הואיל ויצאה תקלה מתחת ידו באיבוד נפש מישראל"].
- (עמ' 50)
- ב. (1) הוא גרם לעצמו את מצבו, והיה צריך להיזהר לא לקחת סמים (עמ' 51).
- (2) עצם הנסיעה המהירה והמסוכנת היא הפשע, והתוצאה היא עניין אחר. העבירה של חוסר הזהירות דורשת כפרה (עמ' 52).

7. לשון הרע

- א. (1)** רבי ינאי התפעל מן הרוכל מכיוון שהרוכל עובר ממקום למקום, ובמקום למכור לשון הרע, שהוא סם המוות, הוא מוכר דברי תורה, שהם סם חיים.
- (2)** — כי אנשים חושבים שכדי להימנע מלדבר לשון הרע צריך להיות שתקן ולהתרחק מאנשים אחרים, וזה מנוגד לטבע האנושי.
- כי אנשים אינם מבינים שעיקר העבודה בשמירת הלשון היא בליבו של האדם [עין טובה ורוח נמוכה] ולא רק בפיו.

[הערה למעריך: על התלמיד לכתוב סיבה אחת.]

(עמ' 54-55)

- ב. דוגמה:** להודיע למשרד הרישוי על אדם שאינו כשיר לנהיגה בגלל מחלה.
- [לקבל דוגמאות נוספות מעמ' 56-57 או דוגמאות נכונות נוספות.]
- תנאים: שלא יגזים יותר ממה שידוע לו, ושיכוון לתועלת העניין בלבד ולא כדי להשמיץ את חברו.

8. מלחמות ישראל

- א. (1)** המלך.
- (2)** נבחרי הציבור. סמכותם נובעת מן הציבור כולו או רובו.
- (עמ' 74)
- ב. (1)** שהוא נלחם על ייחוד השם, שהוא מקדש את השם.
- (2)** לא יחשוב על אשתו ועל בניו, כדי שלא יפחיד את עצמו ויפגע בשאר הלוחמים.
- (עמ' 75)
- ג. (1)** הכלל "וחי אחיך עמך", שדורשים ממנו שחייך קודמים לחיי חברך — לא חל במלחמה (כשם שהכלל "וחי בהם" לא חל במלחמה).
- (2)** כי אין חיוב להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל את חברו מסכנה ודאית.
- (עמ' 75-76)

9. חול המועד

- א. כי אין מערבים שמחה בשמחה (עמ' 185).**
- ב. — מלאכה פשוטה שאינה דורשת מקצועיות. דוגמה:** הדלקת חשמל.
- מלאכה הנעשית בשינוי מהרגיל. דוגמה: תיקון פשוט ולא מקצועי של בגד שנקרע וצריך אותו למועד.
- מלאכה לצורך אוכל נפש. דוגמה: בישול.
- מלאכה לצורך המועד. דוגמה: לקנות לחם ומזון הנצרכים למועד.
- מלאכת "דבר האבד". דוגמה: לקנות חפץ שיש חשש שאחרי החג לא ימצא כמוהו בטיב או במחיר.
- [למעריך: על התלמיד לכתוב שלושה סוגי מלאכה ודוגמה לכל אחד מהם; לקבל דוגמאות נכונות נוספות.]
- (עמ' 185-188)
- ג. (1)** אם אין לילדים בגדים נקיים [לקבל דוגמאות נכונות נוספות] (עמ' 187).
- (2)** מותר למורה לכתוב מראה מקומות לשיעור תורה לחול המועד [לקבל דוגמאות נכונות נוספות] (עמ' 189).

בית חינוך ומשפחה10. יצר ויצירה

- א. המגע בין איש לאישה הוא דבר יקר ונעלה, וצריך להיזהר ולהשתמש בו רק לחיבור שבין איש לאשתו (עמ' 110).
- ב. (1) הפירוש שהרב יצחק הוטנר דחה – אף על פי ששבע ייפול צדיק, מכל מקום הוא קם. הפירוש שהוא קיבל – מהות הקימה של הצדיק היא דרך שבע הנפילות שלו.
- (2) גם הגדולים התמודדו עם היצר הרע, חוו מלחמות ומאבקים פנימיים, נפילות והתגברויות, עד שהגיעו למעלה שהגיעו אליה.
- (עמ' 115)

11. קידושין ונישואין

- א. (1) המקדש אישה בלי לראותה לפני כן עלול לעבור על מצוות עשה "ואהבת לרעך כמוך", כי ייתכן שיראה בה דבר מגונה אחרי הנישואין ותתגנה עליו ולא יוכל לאהוב אותה.
- (2) עונשו: מכים אותו מכת מרדות.
- חכמים החמירו בעניין זה כדי שלא יהיה הרגל לזנות, אַ: כדי למנוע פריצות.
- (עמ' 118-119)
- ב. יצירת מעמד חדש לאישה (עמ' 121).
- ג. קידושי שחוק – אדם נותן לאישה טבעת בנוכחות שני עדים בדרך צחוק ומשחק, ואומר לה "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל". האישה צריכה להביע באופן ברור את התנגדותה.
- (עמ' 126)

פרק שלישי

על הנבחן לענות על שש מן השאלות 12-18.

12. הלכות דברים הנוהגים בסעודה – סימן קע"ט

- א. (1) אדם זה צריך לברך על כל כוס כי על כל כוס הוא נחשב ל"נמלק", כי בשעה שבירך לא ידע שיושיטו לו עוד כוס ולא הייתה דעתו על הכוס הנוספת.
- שני מקרים שבהם אדם זה אינו צריך לברך על כל כוס:
- אם בשעת הברכה הייתה דעתו שהברכה תחול על כל כוס שיושיטו לו.
- אם במקום זה נוהגים שמושיטים הרבה כוסות למי שנכנס.
- (מ"ב ס"ק ט"ז)
- (2) צריך לברך על כל כוס, כי אין הבדל אם כל חבורה מושיטה לו כוס או כל אחד מבני החבורה מושיט לו כוס.
- (מ"ב ס"ק ט"ז).
- ב. צריך לברך רק על המאכל הראשון, כי בשעת הברכה דעתו על כל מה שיביא לו בעל הבית, ויודע שדרכו של בעל הבית להביא הרבה מאכלים בזה אחר זה (סעיף ה', ומ"ב ס"ק י"ז).

13. הלכות ברכת המזון – סימן קפ"דא. (1)

בדיעבד	לכתחילה	
יצא	יברך במקום שנוכח	דעה א – הרמב"ם
בירך במקום שנוכח – יצא	יחזור למקומו ויברך	דעה ב – רבנו יונה והרא"ש

- (2) יחזור למקומו ויברך, ובשעת הדחק יברך במקום שנוכח.
- (סעיף א', ומ"ב ס"ק ה'; ז')
- ב. (1) מברך גם ברכה רביעית, כדי שלא יזלזלו בה (מ"ב ס"ק י"ג).
- (2) אם לא שבע, כי במקרה זה לפי רוב הפוסקים החיוב הוא מדרבנן (מ"ב ס"ק ט"ו).

14. הלכות ברכת הפירות – סימן ר"ח

- א.** מברך בורא מיני מזונות – כאשר העיקר הוא פירוורי הלחם.
מברך בורא פרי האדמה – כאשר העיקר הוא תפוחי אדמה, ופירוורי הלחם נועדו רק לדבק את התבשיל. (סעיף ב', ומ"ב ס"ק ז' ח')
- ב.** (1) לפניו – בורא מיני מזונות. לאחריו – בורא נפשות (סעיף ז').
(2) אם האורז הוא הרוב – מברך לפניו בורא מיני מזונות, ואם העדשים הם הרוב – מברך לפניו בורא פרי האדמה. לאחריו בכל מקרה – בורא נפשות (סעיף ז', ומ"ב ס"ק ל"א).

15. הלכות יום טוב – סימן תצ"ה

- א.** (1) כאשר אפשר לעשות מערב יום טוב ולא ייפגע בטעם, כי במקרה כזה אין צורך לעשות דווקא ביום טוב.
(2) יכון בשינוי [ואם היה אנוס בערב יום טוב – יכון בלא שינוי, מ"ב ס"ק י']. (סעיף א', ומ"ב ס"ק ח')
- ב.** אסור מדרבנן [אפילו בשינוי], כדי שלא יהיה טרוד כל החג בסחיטה [לקבל גם: אסור מן התורה, כי מלאכת אוכל נפש שהותרה היא רק מלאכה שהדרך לעשותה ליום טוב עצמו] (סעיף ב', ומ"ב ס"ק י"ג).

16. הלכות ראש השנה – סימן תקפ"ט

- א.** (1) מצוות עשה שהזמן גרמא היא מצווה שחיובה חל רק בזמן מסוים.
מצוות שופר נכללת בהגדרה זו כי מקיימים אותה רק בראש השנה.
(2) היינו חושבים שאסור לאישה לתקוע מכיוון שהיא פטורה, וממילא יש חילול יום טוב בתקיעתה. מותר לאישה לתקוע מכיוון שגם מי שאינו מצווה ועושה יש לו שכר על המצווה. (סעיף ו', ומ"ב ס"ק ח')
- ב.** אין מברכות [השולחן ערוך] – כי אינן יכולות לומר בברכה "וציוונו". מברכות [הרמ"א] – המנהג הוא שהן מברכות. [הערה למעריך: על התלמיד לנמק את אחת הדעות.] (סעיף ו', ומ"ב ס"ק י')
- ג.** מותר לילד קטן לתקוע כדי שיתחנך (מ"ב ס"ק ח), אבל אחרים אינם יכולים לצאת ידי חובה בתקיעתו (מ"ב ס"ק ב').

17. הלכות לולב – סימן תרנ"ו

- א.** צריך להוסיף עד שליש מדמי התפילין ברמה הנמוכה (סעיף א', ומ"ב ס"ק ה').
- ב.** חייב להוציא עשירית מנכסיו, ומי שרוצה להוציא יותר רשאי להוציא עד חומש מנכסיו (סעיף א' ברמ"א, ומ"ב ס"ק ח').
- ג.** צריך להוציא אפילו את כל ממונו. טעם ההבדל: במצוות עשה הוא נמנע מלקיים מצווה אבל אינו עושה מעשה נגד רצון ה', לעומת זאת כשעובר על מצוות לא תעשה הוא עושה מעשה נגד רצון ה'. (סעיף א' ברמ"א, ומ"ב ס"ק ט')

18. הלכות שבת

- א.** לא נחשב מלאכה שלא כדרכה. נימוק: כאשר השינוי לא נעשה בגוף המלאכה – אין זה נקרא מלאכה שלא כדרכה. (סעיף י', עמ' 169)
- ב.** (1) מעיכת בננה בידית של מזלג או בכף אָן: הכנת בלילה רכה על ידי שינוי סדר נתינת החומרים לתוך הקערה וגם על ידי שינוי אופן הבחישה (סעיף י', עמ' 169-170).
- (2) ברירת פסולת מתוך אוכל בקנון ובתמחוי אָן: ברירת אוכל מתוך פסולת בקנון ובתמחוי לצורך שימוש לאחר זמן (סעיף י', עמ' 170).
- ג.** לא התכוון לעשות חריץ, ולא ודאי שייעשה חריץ (סעיף י"ב, עמ' 172).